

การพิจารณาและลงโทษคดีละเมิดอำนาจศาล ภายใต้พระปรมาภิไธยฯ

สรชา สันตติรัตน

บทคัดย่อ

ในประเทศไทยองค์กรตุลาการเป็นองค์กรที่ได้รับการยกย่องและได้รับการยอมรับว่าเป็นองค์กรที่มีความใกล้ชิดกับองค์พระมหากษัตริย์มากกว่าองค์กรบริหารและองค์กรนิติบัญญัติ อันส่งผลให้ผู้พิพากษาเป็นเสมือน "ภาพแทน" ขององค์พระมหากษัตริย์ อันจะเห็นได้จากการใช้ภาษาและระเบียบปฏิบัติต่างๆ ขององค์กรตุลาการที่มีความพิเศษแตกต่างไปจากองค์กรอื่นๆ อาทิ การเรียกที่นั่งของผู้พิพากษาขณะพิจารณาคดีว่า "บัลลังก์" การเขียนคำลงท้ายในคำร้องคำฟ้องหรือคำขอต่างๆ ที่ยื่นต่อศาลว่า "ควรมิควรแล้วแต่จะโปรดฯ" หรือคำกล่าวที่ว่า การพิจารณาตัดสินคดีของผู้พิพากษาเป็นการทำงาน "ในพระปรมาภิไธยพระมหากษัตริย์" เป็นต้น ซึ่งแนวคิดดังกล่าวนี้ยังได้ส่งผลไปถึงการพิจารณาพิพากษาคดีของผู้พิพากษา โดยเฉพาะในความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล อันเป็นความผิดที่ผู้พิพากษามีอำนาจใช้ดุลยพินิจในการพิจารณาพิพากษาคดีได้อย่างเต็มที่ ทำให้การพิจารณาพิพากษาคดีและการลงโทษความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลเป็นวิธีพิจารณาความที่มีลักษณะเฉพาะแตกต่างไปจากวิธีพิจารณาความอื่นๆ ที่กฎหมายกำหนดไว้ และการพิจารณาพิพากษาคดีซึ่งอยู่ภายใต้ทัศนคติเช่นนี้ของผู้พิพากษานั้นยังส่งผลต่อการใช้อำนาจเกินขอบเขตที่ยากต่อการตรวจสอบ และห่างไกลจากประชาชนผู้ซึ่งเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยที่แท้จริง

คำสำคัญ: ละเมิดอำนาจศาล, ในพระปรมาภิไธย

Abstract

In Thailand, the Judiciary is revered and accepted as the organization that is the closest to the King as opposed to the other branches namely the Executive and Legislature. By observing the unique style of terminologies and regulations related to the organization, judges are symbolically regarded as representatives of the King. Those special lexicons are, for example, judge's bench is called "Bal-lung" (or throne); some legal expressions such as "May the matter rest upon your judgment, your honor" – closing words at the end of accusation/petition forms; and "In the name of His majesty, the King" used in the heading of official report of the judge's verdict on a case. This exclusive perception allows judges to apply judicial consideration during legal proceedings, especially in the charge of contempt of the court whereby judges have full discretion on the proceedings. With respect to this charge, the trial proceedings and imposition of sentences are different from other types of proceedings as prescribed by the laws. Under this broad authority and perception, judges are susceptible to excessive use of judicial power, which is rarely under scrutiny, and perceived as inaccessible to the people who in fact are the true owners of sovereignty.

Keywords: Contempt of court, Royal endorsement

1. ที่มาและสภาพปัญหา

เมื่อประเทศไทยได้เปลี่ยนระบอบการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นระบอบการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีการแบ่งแยกอำนาจอธิปไตยออกเป็น 3 ฝ่าย โดยอำนาจตุลาการถูกแยกออกมาจากฝ่ายบริหาร มีสถาบันตุลาการเป็นผู้ใช้อำนาจโดยเฉพาะ¹ และเป็นอำนาจที่มีความพิเศษแตกต่างไปจากอำนาจนิติบัญญัติและอำนาจบริหาร กล่าวคือ ในขณะที่อำนาจฝ่ายบริหารและอำนาจฝ่ายนิติบัญญัติต่างมีการถ่วงดุล

อำนาจซึ่งกันและกัน แต่อำนาจดังกล่าวทั้งสองนี้กลับไม่มีอำนาจในการให้คุณและให้โทษแก่ฝ่ายตุลาการได้ ทำให้ฝ่ายตุลาการสามารถทำงานได้อย่างอิสระ เพราะการแต่งตั้ง การพ้นจากตำแหน่ง การเลื่อนเงินเดือน และการลงโทษผู้พิพากษา ต้องได้รับการเห็นชอบจากคณะกรรมการศาลยุติธรรม² ตามหลัก "ความอิสระของตุลาการ" และแนวคิดเรื่อง "การคุ้มครองสถาบันศาล" อันมีขึ้นเพื่อให้การพิจารณาพิพากษาคดีของศาลสามารถดำเนินไปได้ด้วยความสะดวก รวดเร็ว และเพื่อเป็นหลักประกันว่าผู้พิพากษาจะสามารถปฏิบัติหน้าที่ของตนได้อย่างมีประสิทธิภาพ³ อันเป็นที่มาของความผิวนานละเมิดอำนาจศาลที่ศาลแต่ละประเทศทั่วโลกนำมาใช้ ไม่ว่าจะเป็นศาลในระบบกฎหมาย Common Law หรือ Civil Law⁴

ในประเทศไทยอำนาจตุลาการนอกจากจะได้รับการยอมรับในฐานะที่เป็นหนึ่งในอำนาจอธิปไตยอันเป็นอำนาจสูงสุดฝ่ายหนึ่งของการปกครองประเทศแล้ว อำนาจตุลาการยังได้รับการยอมรับว่าเป็นอำนาจอย่างหนึ่งของพระมหากษัตริย์ที่ทรงใช้ผ่านสถาบันศาล ซึ่งเป็นเหตุให้มีการเรียกที่นั่งของผู้พิพากษาว่า "บัลลังก์" เพราะถือว่าผู้ที่ได้โปรดเกล้าฯ ให้ดำรงตำแหน่งผู้พิพากษานั้นถือได้ว่าเป็นผู้ที่ทำงานต่างพระเนตรพระกรรณ หรือที่เรียกกันโดยทั่วไปว่า "ในพระปรมาภิไธยของพระมหากษัตริย์"⁵ อันเป็นประโยคที่เกิดการโต้เถียงถึงความถูกต้องว่า แท้จริงแล้ว อำนาจตุลาการหรือศาลนี้ เป็นสถาบันที่กระทำการแทนพระองค์ในนามพระมหากษัตริย์ ซึ่งเป็นการแสดงให้เห็นว่าผู้พิพากษามีฐานะพิเศษยิ่งไปกว่านักการเมือง และเหล่าข้าราชการทุกสังกัด⁶ หรือเป็นเพียงการสร้างจุดเชื่อมโยงระหว่างองค์กร ผู้ใช้อำนาจตุลาการให้สัมพันธ์กับพระมหากษัตริย์ในฐานะประมุข

¹ ปวิณา เจตียวงศ์, "ละเมิดอำนาจศาล", *ตุลพาท*, 40(3) (พฤษภาคม - มิถุนายน 2536), 108.

² สราวุธ เบญจกุล, "บทความกฎหมาย ความอิสระของศาลยุติธรรม", [ระบบออนไลน์] ที่มา: www.lawsiam.com. (2552)

³ วิษณุ มหาคุณ, *บทนำละเมิดอำนาจศาล : ตามอาญาสิทธิ์ของตุลาการ* (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์พาลีโก, 2522), หน้า 16.

⁴ รองพล เจริญพันธ์, *ความผิวนานละเมิดอำนาจศาลในระบบคอมมอนลอว์* (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์พาลีโก, 2522), หน้า 58.

⁵ ประภาศน์ อวยชัย, "ความผิวนานละเมิดอำนาจศาล", *ตุลพาท*, 35(3) (พฤษภาคม-มิถุนายน 2531), 17.

⁶ ภฤฤทธิ์ นิลสนิท, "ในพระปรมาภิไธยพระมหากษัตริย์", *ตุลพาท*, 58(1) (มกราคม-เมษายน 2554), 68.

ของรัฐที่รัฐในระบอบประชาธิปไตยกำหนดให้พระมหากษัตริย์สามารถใช้อำนาจอธิปไตย ได้แต่เพียงในนามเท่านั้น ทำนองเดียวกับการเชื่อมโยงขององค์กรผู้ใช้อำนาจบริหาร และนิติบัญญัติที่สร้างจุดเชื่อมต่อเข้ากับสถาบันกษัตริย์ผ่านทางการ "ลงพระปรมาภิไธย" และ "การสนองพระบรมราชโองการ"⁷ เป็นต้น

แม้ว่า "ในพระปรมาภิไธยพระมหากษัตริย์" จะยังเป็นที่ถกเถียงกันอยู่ระหว่างบรรดานักวิชาการกับสถาบันศาลถึงความถูกต้องของที่มาและความหมาย แต่เมื่อศึกษาถึงวิธีการใช้และการตีความของผู้พิพากษาที่เชื่อมโยงกับ "ในพระปรมาภิไธยของพระมหากษัตริย์" ผ่านทางการให้เหตุผลในคำพิพากษาฎีกาแล้ว จะเห็นได้ถึงปัญหาและข้อก้ำกัในการตัดสินคดีของผู้พิพากษาโดยเฉพาะ ในคดีละเมิดอำนาจศาลซึ่งถือเป็นความผิดที่ให้อำนาจพิเศษแก่ศาล เพื่อให้อำนาจตุลาการเป็นอำนาจที่ศักดิ์สิทธิ์และเป็นหลักประกันความยุติธรรมให้แก่ประชาชน⁸ ดังจะเห็นได้จากคำพิพากษาฎีกาคดีละเมิดอำนาจศาลดังต่อไปนี้

"...การที่ผู้ถูกกล่าวหาแสดงอาการไม่พอใจและพูดว่าเป็นทนาย จบนิติศาสตร์มหาบัณฑิต จะไม่ถามความเฮงชวย โดยพูดซ้ำถึง 3 ครั้ง ต่อหน้าศาล คู่ความ ตำรวจและผู้ที่มาฟังการพิจารณาศาลชั้นต้น จดรายงานกระบวนการพิจารณาไว้แล้ว มีคำสั่งว่าผู้ถูกกล่าวหาเป็นทนายความชั้นหนึ่งได้รับการศึกษาดี เป็นนิติศาสตร์มหาบัณฑิต ได้แสดงกิริยาอาการในลักษณะโอ้อวด ไม่ให้เกียรติคู่ความที่อยู่ในห้องพิจารณาและคนอื่นๆ อีกจำนวนมาก เป็นการแสดงอาการหยิ่งยโสเยาะเย้ยและเหยียดหยามศาล **ผู้กระทำการในพระปรมาภิไธยพระมหากษัตริย์** ไม่สมควรที่ผู้เกี่ยวข้องอยู่กับโรงศาล จะพึงกระทำเป็นความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล...."⁹

หรือการเขียนคำร้องแนบท้ายฎีกา ระบุข้อความสำคัญทำนองว่า

⁷ ปิยะบุตร แสงกนกกุล, *ในพระปรมาภิไธย ประชาธิปไตย และตุลาการ* (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ openbooks, 2553), หน้า 83.

⁸ ประภาศน์ อวยชัย, "ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล", *ตุลพาท*, 35(3) (พฤษภาคม-มิถุนายน 2531), 21.

⁹ คำพิพากษาฎีกาที่ 3720/2528

"...ไม่ได้รับความเป็นธรรมในการพิจารณาพิพากษาคดี จึงต้องร้องเรียนขอความเป็นธรรมต่อผู้มีอำนาจหน้าที่ในเรื่องนี้และผู้พิพากษาประพฤติมิชอบ โดยรับสินบนจากอีกฝ่ายหนึ่ง ... ข้อความดังกล่าวได้ระบุชื่อผู้พิพากษา อธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญากับอธิบดีผู้พิพากษาศาลแพ่งด้วย ทั้งมีลักษณะเป็นการก้าวร้าวและดูหมิ่นเสียดสีศาล ซึ่งกระทำการในพระปรมาภิไธยพระมหากษัตริย์เป็นความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล..."¹⁰

นอกจากการตีความโดยยึดเอาสถาบันพระมหากษัตริย์มาเป็นหลักในการวินิจฉัยคดีจะทำให้สถาบันศาลกลายเป็นสถาบันที่มีความศักดิ์สิทธิ์เสมือนภาพแทนของพระมหากษัตริย์แล้ว การตีความดังกล่าวนี้ยังนำมาซึ่งวิธีพิจารณาคดีที่มีความพิเศษแตกต่างไปจากวิธีพิจารณาความทั่วไป อาทิ การที่ผู้พิพากษาสามารถใช้ดุลยพินิจของตนในการพิจารณาพิพากษา คดีแทนการฟ้องร้องได้สวนพยานหลักฐานตามหลักวิธีพิจารณาความทั่วไปได้¹¹ หรือการที่ศาลลงโทษฐานละเมิดอำนาจศาลที่มีมูลเหตุมาจากความผิดอาญาฐานใดฐานหนึ่งไปแล้วนั้น ไม่ถือเป็นการตัดสิทธิผู้เสียหายในความผิดอาญาหรือพนักงานสอบสวนที่จะฟ้องร้องเอาผิดแก่ผู้กระทำความผิดทางอาญาได้อีกฐานหนึ่ง¹² เป็นต้น

อย่างไรก็ตามการตีความหรือการให้เหตุผลประกอบคำพิพากษาของศาลและวิธีพิจารณาความแบบพิเศษดังที่ได้กล่าวมาข้างต้นนี้ ได้นำมาซึ่งข้อก้ำกัมาถึงการใช้ดุลยพินิจของผู้พิพากษาว่าเป็นการใช้กฎหมายเกินขอบเขตแห่งอำนาจที่ตนมีอยู่หรือไม่ นอกจากนี้การกระทำใดๆ ของศาลที่อ้างหรือกล่าวว่าเป็นการกระทำ "ภายใต้พระปรมาภิไธยของพระมหากษัตริย์" ยังทำให้สถาบันตุลาการรอดพ้นไปจากการตรวจสอบใดๆ ที่จะมีขึ้น ส่งผลให้สถาบันตุลาการกลายเป็นแดนสนธยาที่ห่างไกลจากการตรวจสอบและจากประชาชนผู้เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยอย่างแท้จริง

¹⁰ คำพิพากษาฎีกาที่ 1116/2535

¹¹ ประภาศน์ อวยชัย, "ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล", *ตุลพาท*, 35(3) (พฤษภาคม-มิถุนายน 2531), 21.

¹² คำพิพากษาฎีกาที่ 2302/2522.

2. พัฒนาการทางความคิดต่อเรื่องความศักดิ์สิทธิ์ "อันล่องละเมิดมิได้" ของสถาบันศาลสุโขทัย-อยุธยา-รัตนโกสินทร์ตอนต้น

ความคิดเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างสถาบันพระมหากษัตริย์กับสถาบันศาลนั้นไม่ได้เป็นสิ่งที่เพิ่งเกิดขึ้นในปัจจุบัน หากแต่เป็นความคิดที่มีมายาวนานตั้งแต่ในสมัยโบราณซึ่งสามารถย้อนไปถึงสมัยสุโขทัย อยุธยา และรัตนโกสินทร์ เรื่อยมาจนถึงในปัจจุบัน

ในสมัยสุโขทัย เป็นสมัยที่คนไทยเพิ่งตั้งตนเป็นอิสระจากขอม พลเมืองจึงมีความจำเป็นต้องรวมตัวกันให้พร้อมต่อสภาวะสงคราม อันเป็นสภาวะที่เอื้อต่อระบอบการปกครองแบบราชาธิปไตยมากกว่าระบอบอื่นๆ ความสัมพันธ์ระหว่างพระมหากษัตริย์กับราษฎรเป็นไปแบบ "บิดากับบุตร" โดยที่พระมหากษัตริย์เป็นผู้ทรงพระราชอำนาจเด็ดขาด แต่เพียงพระองค์เดียวในกิจการทุกอย่างของแผ่นดิน และทรงเป็นที่มาแห่งความยุติธรรมและผู้พิพากษาสูงสุด¹³

สมัยอยุธยา เป็นอาณาจักรที่ได้ผนวกรวมสุโขทัยเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของอาณาจักร แต่ก็มิได้มีการถ่ายทอดวัฒนธรรมหรือปรัชญาทางการเมืองหรือกฎหมายของสุโขทัยสู่อาณาจักรอยุธยาอย่างมีนัยสำคัญ โดยในสมัยอยุธยาเป็นสมัยที่ไทยได้รับอิทธิพลทางด้านวัฒนธรรมและกฎหมายมาจากประเทศอินเดีย ทำให้ความคิดทางด้านการเมืองการปกครองและวัฒนธรรมอื่นๆ ได้เข้ามามีอิทธิพลในสังคมไทย โดยเฉพาะลัทธิเทวราช¹⁴ ซึ่งทำให้พระมหากษัตริย์ทรงมีพระราชอำนาจเป็นล้นพ้น ความสัมพันธ์ระหว่างพระมหากษัตริย์กับราษฎรเป็นแบบ "เจ้ากับข้า" พระมหากษัตริย์ทรงมีฐานะเป็น "สมมติเทพ" อันก่อให้เกิดพระราชพิธีต่างๆ อาทิพระราชพิธีราชาภิเษก การใช้คำราชาศัพท์ การที่พระมหากษัตริย์ต้องอาศัยอยู่ในวังหรือชนบทธรรมเนียมประเพณีต่างๆ ที่ได้ถูกสร้างขึ้นเพื่อรักษาพระราชฐานะเทวราชาของพระมหากษัตริย์ไว้¹⁵

ลัทธิเทวราชหรือแนวความคิดที่พระมหากษัตริย์ทรงเป็นสมมติเทพในสมัยอยุธยา ได้เน้นให้เห็นถึงความเป็นรัฐาธิปัตย์ของพระมหากษัตริย์ ซึ่งทรงมีพระราชอำนาจสูงสุดและเด็ดขาดในแผ่นดิน โดยเฉพาะอย่างยิ่งพระราชอำนาจในการบัญญัติกฎหมาย ซึ่งรวมถึงการใช้พระราชอำนาจเหนือชีวิตทุกชีวิตในราชอาณาจักร กล่าวคือ พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจในการลงโทษราษฎรทุกคนตั้งแต่โทษเล็กน้อย ไปจนกระทั่งถึงโทษประหารชีวิต โดยการลงโทษของพระมหากษัตริย์ต่อผู้กระทำความผิดนั้นไม่ถือเป็นบาป แต่ถือเป็นหน้าที่ที่จำเป็นของพระมหากษัตริย์ในการลงโทษผู้กระทำความผิด เพราะการลงโทษนั้นมิได้เป็นไปเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยของบ้านเมืองเพียงอย่างเดียว หากแต่เป็นไปเพื่อรักษาพระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์ด้วย การกระทำความผิดใดๆ จึงถือเป็นการละเมิดและทำหายนต่อพระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์โดยตรง จึงอาจกล่าวได้ว่าพระมหากษัตริย์ในสมัย อยุธยามีได้ทรงเป็นเพียงแค่สมมติเทพตามลัทธิเทวราชเท่านั้น หากแต่ยังทรงอยู่ในฐานะ "เจ้าชีวิต" ของราษฎรทุกๆ คนอีกด้วย¹⁶

สมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น ในส่วนของการเมืองการปกครองไม่ได้มีความแตกต่างไปจากสมัยอยุธยาหรือธนบุรีมากนัก โดยพระมหากษัตริย์ยังทรงเป็นผู้มีอำนาจเด็ดขาดในการพิจารณาพิพากษาคดีอยู่ ซึ่งกฎหมายในระยะแรกของกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้นนั้นคือกฎหมายที่ใช้ในสมัยอยุธยา โดยอาศัยความจำเป็นและการคัดลอกกันมาจากเอกสารที่หลงเหลือจากการถูกทำลายในสมัยเสียกรุง¹⁷ รัชกาลที่ 1 ทรงมีพระราชดำริว่ากฎหมายเหล่านี้ไม่มีความเหมาะสม อาจมีความคลาดเคลื่อนจากการคัดลอกอยู่พอสมควร จึงจัดให้มีการชำระสะสางกฎหมายใหม่ ซึ่งเรียกต่อมาในภายหลังว่ากฎหมายตราสามดวง¹⁸

ในการจัดทำกฎหมายตราสามดวงนั้นได้แบ่งออกเป็นหมวดหมู่ต่างๆ ตามลักษณะของกฎหมาย ซึ่งในส่วนของผู้ดำเนินคดีนั้นได้ถูกบัญญัติไว้ใน "พระไอยการ

¹³ เพ็ญจันทร์ โชติบาล, พระราชอำนาจในการพระราชทานอภัยโทษของพระมหากษัตริย์ไทย (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2548), หน้า 2.

¹⁴ แสง บุญเฉลิมวิภาส, ประวัติศาสตร์กฎหมายไทย (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2554), หน้า 78.

¹⁵ เพ็ญจันทร์ โชติบาล, พระราชอำนาจในการพระราชทานอภัยโทษของพระมหากษัตริย์ไทย (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2548), หน้า 6.

¹⁶ เพ็ญจันทร์ โชติบาล, พระราชอำนาจในการพระราชทานอภัยโทษของพระมหากษัตริย์ไทย, หน้า 8.

¹⁷ แสง บุญเฉลิมวิภาส, ประวัติศาสตร์กฎหมายไทย, หน้า 117.

¹⁸ เรื่องเดียวกัน, หน้า 119.

ลักษณะตระลาการ" อันเป็นกฎหมายที่บัญญัติเกี่ยวกับผู้ดำเนินคดีหรือผู้พิพากษาไว้โดยเฉพาะ¹⁹ โดยบทกฎหมายที่แสดงให้เห็นถึงสถานะของผู้พิพากษา หรือตระลาการที่มีในการดำเนินคดีนั้นได้ถูกบัญญัติไว้หลายบทด้วยกัน อาทิ

ตระลาการ บทที่ 22 "คู่ความนั่งเทียบกันได้ แต่ห้ามมิให้นั่งเทียบกับตระลาการ ถ้าไม่ฟังให้เจ้าหน้าที่ผู้ตรวจตราตัวลง"²⁰

ตระลาการ บทที่ 42 "คู่ความใดต่อกันต่อหน้าตระลาการให้จำชื่อคา"²¹ หรือ

ตระลาการ บทที่ 89 "คู่ความผู้ใดสามหาไม่ตอบคำตระลาการให้จำชื่อคาไว้ ถ้านายความผู้นั้นเห็นว่าการที่คู่ความไม่ตอบคำสอบแล้วพิจารณาเห็นว่าไม่ชอบ ให้จำมูลนายนั้นไว้ 3 วัน ถ้าคู่ความยังไม่ยอมตอบคำ ให้ทวนด้วยลวดหนึ่ง 10 ที ถ้ามูลนายเห็นด้วยอีกให้ทวนด้วยลวดหนึ่ง 10 ที"²² " เป็นต้น

บทบัญญัติของกฎหมายที่ได้กล่าวมาในข้างต้นได้แสดงให้เห็นถึงสถานะของผู้พิพากษาที่ถูกยกให้อยู่เหนือจากคู่ความหรือบุคคลอื่นๆ ที่อยู่ในกระบวนการพิจารณาคดีตั้งแต่ในสมัยรัชกาลที่ 1

ต่อมาเมื่อประเทศไทยประสบปัญหาเรื่องสิทธิสภาพนอกอาณาเขต อันเนื่องมาจากความไม่เหมาะสมกับกาลสมัยของกฎหมายไทยเดิม เป็นสาเหตุที่ชาวต่างชาติตั้งเป็นข้อรังเกียจไม่ยอมขึ้นศาล ไทยนั้นทำให้ประเทศไทยต้องปรับปรุงระบบกฎหมายให้มีความทันสมัยขึ้น โดยการปรับเปลี่ยนกฎหมายนี้เริ่มขึ้นตั้งแต่ในสมัยรัชกาลที่ 4 ต่อเนื่องมาจนถึงรัชกาลที่ 5²³ อันเป็นช่วงเวลาประเทศไทยมีการปฏิรูปประเทศครั้งสำคัญด้วยการรวมอำนาจเข้าสู่ศูนย์กลางโดยการยกเลิกระบบจตุสดมภ์แล้วทรงจัดตั้งให้มี "ระบบราชการใหม่" เพื่อให้ข้าราชการทำหน้าที่ให้บริการแก่ประชาชนตามนโยบายของส่วนกลาง²⁴

¹⁹ พิณัย ไชยแสงสุกุล และ อำนวย พรหมอนันต์, *วิจัยพื้นฐานเรื่องกฎหมายแห่งราชอาณาจักรสยาม (ศึกษาเปรียบเทียบโครงสร้างระบบกฎหมายและเนื้อหาบทบัญญัติของอาณาจักรสยามและอาณาเขตที่มิถุน)*

²⁰ เรื่องเดียวกัน, หน้า 251.

²¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 252.

²² เรื่องเดียวกัน, หน้า 256.

²³ แสง บุญเฉลิมวิภาส, *ประวัติศาสตร์กฎหมายไทย*, หน้า 157.

อย่างไรก็ตาม เมื่อสภาพสังคมเปลี่ยนแปลงไประบบกฎหมายที่ใช้มาตั้งแต่อดีตนั้นกลายเป็นสิ่งที่ไม่เหมาะสมและก่อให้เกิดปัญหาขึ้นหลายประการ ทั้งปัญหาการทุจริตของตัวบุคคลไปจนถึงสถานะที่สถาบันศาลไม่สามารถประกันความยุติธรรมให้แก่ประชาชนได้อีกต่อไป²⁵ กระบวนการยุติธรรมจึงถึงจุดที่ตกต่ำมากและจำเป็นต้องได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วน ซึ่งกรมหมื่นราชบุรีดิเรกฤทธิ์ได้กล่าวถึงสภาพตกต่ำของตุลาการในสมัยก่อนการปฏิรูปไว้ว่า

"ในเมืองไทย ราชการตุลาการเป็นสิ่งที่ คนทั้งหลายถือว่าเป็น ราชการอย่างต่ำ ไม่สมควรบุญวาสนาของผู้ลากมากดีอย่างเท่า จะมีแต่คนเลวๆ เข้ารับราชการในทางนี้"²⁶

จากสภาพการณดังกล่าวรัชกาลที่ 5 จึงโปรดเกล้าฯ ให้จัดตั้งกระทรวงยุติธรรมขึ้น จัดตั้งระเบียบศาลใหม่ แยกอำนาจตุลาการให้เป็นอิสระจากอำนาจบริหาร รวมถึงก่อตั้งโรงเรียนกฎหมายขึ้นเพื่อสร้างบุคลากรที่มีความรู้ทางกฎหมายสมัยใหม่โดยเฉพาะความรู้ทางด้านกฎหมายตะวันตก²⁷

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าจะมีการจัดตั้งระบบราชการใหม่ โดยเฉพาะการปฏิรูปกระบวนการยุติธรรม แต่ในช่วงก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ.2475 นั้น พระมหากษัตริย์ของไทยยังคงเป็นผู้วินิจฉัยอรรถคดีด้วยพระองค์เองผ่านทาง "ข้าราชการ" ที่พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้ง กล่าวคือ ในตัวเมืองจะมีการแต่งตั้ง "กรรมการฎีกา" ซึ่งมีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงต่อพระมหากษัตริย์ (รัชกาลที่ 5) โดยเป็นผู้ประชุมปรึกษาโทษ และนำความกราบบังคมทูลเพื่อขอพระบรมราชวินิจฉัยต่อไป ส่วนในหัวเมืองพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งให้ "ข้าหลวงพิเศษ" จัดการศาลในหัวเมืองโดยมีอำนาจกำหนดโทษ และให้ศาลซึ่งข้าหลวงพิเศษจัดตั้งขึ้นมีอำนาจกำหนดโทษเช่นเดียวกัน เพื่อเป็นการปลดเปลื้องพระราชภาระโดยการกำหนดโทษของผู้พิพากษาจะใช้วิธีเทียบเคียง วินิจฉัยตามพระบรมราชวินิจฉัยที่พระมหากษัตริย์

²⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 166.

²⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้า 173.

²⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า 172.

²⁷ เรื่องเดียวกัน, หน้า 173-174.

ได้ทรงวินิจฉัยไว้²⁸

รัตนโกสินทร์ตอนปลาย (หลังเปลี่ยนแปลงการปกครอง)

หลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นระบอบประชาธิปไตยได้มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับแรกของประเทศไทย เมื่อวันที่ 27 มิถุนายน 2475 โดยเป็นรัฐธรรมนูญที่ได้ตั้งอำนาจอธิปไตยอันเป็นอำนาจสูงสุดในการปกครองประเทศที่แต่เดิมเป็นของพระมหากษัตริย์ในระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ให้มาเป็นของประชาชน และได้ยกให้พระมหากษัตริย์ขึ้นเป็นประมุขของประเทศที่ใช้อำนาจในการบริหารบ้านเมืองผ่านทางรัฐสภา คณะรัฐมนตรี และศาล โดยดำรงสถานะเป็นสัญลักษณ์และศูนย์รวมจิตใจของคนในชาติ²⁹

ในการปกครองระบอบประชาธิปไตย แม้พระมหากษัตริย์จะทรงเป็นประมุขของประเทศ แต่การใช้อำนาจอธิปไตยในการปกครองและบริหารบ้านเมืองนั้น ทรงไม่สามารถใช้ได้ด้วยพระองค์เอง หากแต่ทรงต้องใช้ตามคำแนะนำและความยินยอมของรัฐสภา คณะรัฐมนตรี และศาล กล่าวคือการกระทำใดๆ ในทางการเมืองของพระมหากษัตริย์จะต้องมีผู้ลงนามสนองพระบรมราชโองการเสมอ โดยผู้ลงนามสนอง พระบรมราชโองการดังกล่าวจะเป็นผู้กระทำและรับผิดชอบการกระทำของพระมหากษัตริย์³⁰ ตามหลัก The King can do no wrong นั่นเอง

สถาบันตุลาการหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง

แม้ว่าหลังเปลี่ยนแปลงการปกครอง อำนาจอธิปไตยอันเป็นอำนาจสูงสุดในการปกครองประเทศได้กลายมาเป็นของประชาชน และฝ่ายตุลาการได้แยกออกมาจากฝ่ายบริหารแล้วก็ตาม แต่ฝ่ายตุลาการยังคงเป็นอำนาจอธิปไตยเพียงหนึ่งเดียวที่สามารถคงความ "ศักดิ์สิทธิ์" ของตำแหน่งเอาไว้ได้³¹ ซึ่งความ

²⁸ ภชฤทธิ์ นิลสนธิ, "ในพระปรมาภิไธยพระมหากษัตริย์", ดุลพาท, 58(1) (มกราคม-เมษายน 2554), 44-45.

²⁹ ปิยะบุตร แสงกนกกุล, ในพระปรมาภิไธย ประชาธิปไตย และตุลาการ (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ openbooks, 2553), หน้า 14.

³⁰ เรื่องเดียวกัน.

³¹ นิธิ เอียวศรีวงศ์, "ศาลเจ้า", ในพิพากษศาล, (กรุงเทพฯ: มติชน, 2555), หน้า 17-20.

ศักดิ์สิทธิ์ดังกล่าวนี้ ถูกแสดงออกมาในหลากหลายรูปแบบด้วยกัน อาทิ คำพิพากษากฎีกาโดยเฉพาะในคดีละเมิดอำนาจศาล บทความหรือเอกสารต่างๆ ที่ออกมาจากสถาบันศาล รวมไปถึงระเบียบปฏิบัติต่างๆ ที่บุคคลธรรมดาจะต้องปฏิบัติตามต่อผู้พิพากษา เมื่ออยู่ภายในห้องพิจารณาคดี เป็นต้น ซึ่งต่อมาได้ก่อให้เกิดวิธีพิจารณาคดีและการลงโทษแบบ พิเศษที่มีลักษณะเฉพาะแตกต่างไปจากวิธีพิจารณาความและการลงโทษตามที่กฎหมายกำหนดไว้

3. การพิจารณาคดีและการลงโทษคดีละเมิดอำนาจศาลภายใต้พระปรมาภิไธย

เป็นที่รู้กันดีในบรรดาเหล่านักกฎหมายว่าความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลเป็นความผิด ที่ถูกบัญญัติขึ้นเพื่อเป็น "มาตรการพิเศษ" ของศาลในอันที่จะผดุงไว้ซึ่งความศักดิ์สิทธิ์ของสถาบันศาล และในอันที่จะให้การดำเนินกระบวนการพิจารณาของศาล สามารถดำเนินไปได้ด้วยความสงบเรียบร้อยและรวดเร็ว³² ซึ่งมาตรการพิเศษดังกล่าวนี้ก่อให้เกิด "วิธีพิจารณาแบบพิเศษ" ขึ้น กล่าวคือ ศาลสามารถลงโทษผู้กระทำความผิดได้ทันทีโดยไม่ต้องมีการฟ้องร้องหรือพิจารณาคดีเหมือนเช่นคดีทั่วไป และเนื่องจากเป็นบทบัญญัติที่ไม่มี "นิยาม" ว่าการละเมิดอำนาจศาลคืออะไร มีเพียงการบัญญัติถึงลักษณะของการกระทำต่างๆ ที่ถือเป็นความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลไว้เท่านั้น³³ กระบวนการพิจารณาคดีทั้งหมดจึงขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของผู้พิพากษาแต่เพียงผู้เดียว

จากการศึกษาคำพิพากษากฎีกาคดีละเมิดอำนาจศาลทั้งหมดที่ผ่านมาตั้งแต่ พ.ศ. 2478-2554 เป็นจำนวนทั้งสิ้น 107 คดี จะพบการให้เหตุผลในคำพิพากษาของศาลที่อ้างถึง "ภายใต้พระปรมาภิไธยพระมหากษัตริย์" ที่ส่งผลถึง "ความศักดิ์สิทธิ์" ของศาลที่ไม่สามารถล่วงละเมิดได้มาจนถึงปัจจุบัน

คำพิพากษากฎีกาคดีละเมิดอำนาจศาลที่แสดงให้เห็นถึง "ความศักดิ์สิทธิ์ของศาล" นั้นมีอยู่มากมายในทุกๆ ขั้นตอนของการดำเนินคดีละเมิดอำนาจศาล

³² วิชา มหาคุณ, บทนำละเมิดอำนาจศาล : ตามอาญาสิทธิของตุลาการ(กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์พาลีโก, 2552), หน้า 16.

³³ สถิต ลิ้มพงศ์พันธุ์, ละเมิดอำนาจศาลกับสังคมไทย (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์พาลีโก, 2522), หน้า 112.

ที่ถูกกำหนดให้เป็นวิธีพิจารณาแบบพิเศษ ให้อำนาจแก่ผู้พิพากษาไว้โดยยกเว้นหลักวิธีพิจารณาความทั่วไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งวิธีพิจารณาความอาญาที่ประกันสิทธิเสรีภาพของผู้ถูกกล่าวหาในคดี เริ่มตั้งแต่การวางหลักกฎหมายหรือการตีความขององค์ประกอบความผิด, การวางหลักวิธีพิจารณาความรวมไปถึงหลักในการกำหนด ความผิดและบทลงโทษ และสิ่งสำคัญที่แสดงให้เห็นถึงการอิงกับสถาบันกษัตริย์ของสถาบันศาลได้อย่างชัดเจนและเป็นรูปธรรม มากที่สุดคือการตีความและการปรับข้อเท็จจริงให้เข้ากับข้อกฎหมายของศาลที่ปรากฏอยู่ในคำพิพากษาของศาลนั่นเอง

การตีความของศาลที่อ้างอิงถึง "พระปรมาภิไธยพระมหากษัตริย์" อันทำให้ศาลเป็นสถาบันที่ "ล่วงละเมิดมิได้" นั้น สามารถจำแนกออกเป็น 3 ประการ คือ ยุติธรรม, ประพฤติตนไม่เรียบร้อย และตัดสินภายใต้พระปรมาภิไธยพระมหากษัตริย์ ซึ่งสามารถอธิบายได้ดังต่อไปนี้

1. ยุติธรรม

คำว่า "ยุติธรรม" เป็นคำที่ถูกนำมาใช้มากที่สุดคำหนึ่งในคำพิพากษาคดีละเมิดอำนาจศาล โดยเป็นคำที่มักถูกนำมาอ้างว่าเป็นหนึ่งในลักษณะการกระทำ ความผิดฐานประพฤติดนไม่เรียบร้อยในบริเวณศาล โดยการกล่าวหาว่าศาลหรือผู้พิพากษาไม่ยุติธรรม หรือไม่ได้รับความเป็นธรรมจากศาลไม่ว่าจะด้วยการพูดหรือการเขียน เหล่านี้ล้วนถือเป็นการ "ก้าวร้าว ดูหมิ่น เลียดสี" ศาลอันเป็นการประพฤติดนไม่เรียบร้อย เป็นความผิดละเมิดอำนาจศาลทั้งสิ้น แม้การกล่าวข้อความเช่นนั้นจะเป็นการกล่าวเพื่อคัดค้านผู้พิพากษาเจ้าของคดีตามสิทธิในทางกฎหมายก็ตาม³⁴

เมื่อศึกษาดูจะพบว่าคำว่า "ยุติธรรม" นั้น ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542 ได้ให้ความหมายไว้ว่า "ความยุติธรรม คือ ความเที่ยงธรรม ความชอบธรรมและความชอบด้วยเหตุผล" และยังได้ถูกให้ความหมายไว้ใน คำพิพากษาฎีกาที่ 114/2449 ว่า "ความยุติธรรม แปลว่า ความประพฤติอันชอบด้วยพระราชกำหนดกฎหมายเท่านั้น ความเห็นส่วนตัวของบุคคลย่อมแปรปรวนไปต่างๆ มียุติธรรมไม่ได้เลย"

³⁴ คำพิพากษาฎีกาที่ 1833/2514, 3818/2533, 8005/2551

ซึ่งในปัจจุบันหลักกฎหมายไทยได้ยึดถือหลักการดังกล่าวนี้เรื่อยมา³⁵

จากที่ได้กล่าวมาในข้างต้น จะเห็นได้ว่า คำว่า "ยุติธรรม" มีความหมายที่แตกต่างกัน และในขณะเดียวกันก็เป็นคำที่ถือได้ว่าเป็นสาเหตุหลักของการกระทำ ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลด้วย ซึ่งหากยึดตามความหมายจากพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542 จะพบว่า ความยุติธรรม คือ "ความเที่ยงธรรม ความชอบธรรม และความชอบด้วยเหตุผล" ดังนั้นการกล่าวหาว่าศาลไม่ยุติธรรม จึงเท่ากับเป็นการกล่าวหาว่าศาลไม่มีความเที่ยงธรรม ไม่มีความชอบธรรมและไม่ชอบด้วยเหตุผล แต่หากยึดความหมายตามคำพิพากษาฎีกา การกล่าวหาว่าศาลไม่ยุติธรรมจึงเป็นการกล่าวหาว่าศาลไม่ได้ประพฤติตนอย่างถูกต้องตามกฎหมายนั่นเอง

ในทางปฏิบัติ การกล่าวหาว่าผู้พิพากษาหรือศาล "ไม่ยุติธรรม" นั้นถือเป็นการกล่าวข้อความ "ก้าวร้าว เลียดสี" ศาลอย่างรุนแรง³⁶ เป็นการประพฤติดนไม่เรียบร้อยอย่างหนึ่ง ซึ่งการกล่าวถ้อยคำเช่นนี้ในบริเวณศาลเป็นความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลเช่นเดียวกันกับการขัดขวางกระบวนการพิจารณาคดีและการก่อความไม่สงบในบริเวณศาล ดังนั้นหากจะอนุมานว่าการกล่าวข้อความว่า "ศาลหรือผู้พิพากษาไม่ยุติธรรม" เป็นการขัดขวางกระบวนการพิจารณาและรบกวนความสงบเรียบร้อยในบริเวณศาล เป็นการขัดขวางการอำนวยความสะดวกยุติธรรมของศาลเช่นนั้นหรือ และทำไมจึงเป็นเช่นนั้น

ในทางกฎหมาย การกล่าวข้อความในทำนองว่าผู้พิพากษา "ไม่ยุติธรรม, ทุจริตเรียกรับสินบน" เหล่านี้ ถือเป็นความผิดฐานหมิ่นประมาทและฐานดูหมิ่นตามประมวลกฎหมายอาญา ซึ่งเป็นความผิดที่ให้ความคุ้มครองต่อ "เกียรติ" ของบุคคล³⁷ ดังนั้นการกล่าวข้อความดังกล่าวนี้จึงไม่อาจถือเป็นความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลหรือหมิ่นศาลอันเป็นบทบัญญัติที่มุ่งคุ้มครอง "กระบวนการพิจารณา" พิพากษาคดีของศาลให้เป็นไปโดยสงบเรียบร้อยได้³⁸ ซึ่งคำว่า "สงบเรียบร้อย" นี้ หมายความว่าถึง

³⁵ คณะกรรมการอิสระว่าด้วยการส่งเสริมหลักนิติธรรมแห่งชาติ, นิติรัฐ นิติธรรม, 2555.

³⁶ คำพิพากษาฎีกาที่ 4366/2545, 71-72/2491, 3153/2532, 1116/2535, 1324/2539, 3204/2545, 8005/2551

³⁷ ฎีกา ตูลาภิรักษ์, "ขอบเขตและวิธีพิจารณาความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล", (วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2553), หน้า 11.

การที่ผู้พิพากษาผู้เป็นประธานในการพิจารณาพิพากษาคดีจะต้องควบคุมให้กระบวนการแห่งการพิจารณาพิพากษาคดีดำเนินไปจนสามารถพิจารณาข้อเท็จจริงได้ทั้งหมดว่าจำเลยได้กระทำความผิดตามที่โจทก์ฟ้องจริงหรือไม่ อันจะทำให้ผู้พิพากษาสมาชิกให้ความเป็นธรรมแก่ทุกฝ่ายได้³⁹ ดังนั้นการตัดสินให้การกล่าวข้อความว่าผู้พิพากษาหรือศาล "ไม่ยุติธรรม" เป็นความผิดละเมิดอำนาจศาล จึงเป็นการตัดสินที่ไม่ตรงตามเจตนารมณ์และวัตถุประสงค์ของกฎหมาย

จึงอาจกล่าวได้ว่าคำว่า "ยุติธรรม" หรือ "ไม่ยุติธรรม" ถูกนำเข้ามาเกี่ยวข้องกับความผิดละเมิดอำนาจศาล ในฐานะที่เป็นความเชื่ออย่างหนึ่งว่าศาลหรือผู้พิพากษานั้นย่อมยุติธรรมเสมอ และการกล่าวหาว่าศาลหรือผู้พิพากษา "ไม่ยุติธรรม" เป็นการก้าวร้าว ดูหมิ่น และเลียดสิศาลนั้นถือเป็นการทำทนายอำนาจศาลยุติธรรมอย่างรุนแรง แฉงขัด ปราศจากความยำเกรง⁴⁰ เป็นการประพฤติตนไม่เรียบร้อยอย่างหนึ่งในบริเวณศาลอันเป็นความผิดละเมิดอำนาจศาล

2. การประพฤติตนไม่เรียบร้อย

การ "ประพฤติตนไม่เรียบร้อย" ถือเป็นหนึ่งในลักษณะการกระทำที่ถือเป็นการละเมิดอำนาจศาลที่แม้จะถูกบัญญัติไว้เป็นองค์ประกอบความผิดในตัวบทกฎหมาย แต่ก็ใช้องค์ประกอบที่ไม่มีบทนิยามความหมายที่ชัดเจนและขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของผู้พิพากษาว่าการกระทำในลักษณะใดจึงจะเข้าข่ายเป็นการประพฤติตนไม่เรียบร้อย

จากการศึกษาคำพิพากษาฎีกา การประพฤติตน "ไม่เรียบร้อย" นั้นมีความหมายที่กว้างและหลากหลาย ครอบคลุมหลากหลายการกระทำและพฤติกรรมของบุคคลที่อยู่ในบริเวณศาล อย่างไรก็ตามได้มีคำพิพากษาฎีกาที่ได้ให้นิยามของการประพฤติตนไม่เรียบร้อยไว้ว่า หมายถึงการ "การไม่ปฏิบัติตนให้อยู่ในระเบียบตามที่กำหนดไว้โดยกฎหมายหรือจารีตประเพณี"⁴¹ และสาระสำคัญอยู่ที่

³⁸ นิธิ เอียวศรีวงศ์, "หมิ่นศาล", ในพิพากษศาล, (กรุงเทพฯ: มติชน, 2555), หน้า 29.

³⁹ เรื่องเดียวกัน.

⁴⁰ คำพิพากษาฎีกาที่ 1116/2535

⁴¹ คำพิพากษาฎีกาที่ 2916/2522

การกระทำของผู้ถูกกล่าวหาที่เป็นมูลเหตุให้ปรากฏว่า เป็นการประพฤติตนไม่เรียบร้อยนั้นจะต้องเกิดขึ้นในบริเวณศาล อันได้แก่ ตัวอาคารศาลและบริเวณเขตพื้นที่ของศาล ตามธรรมดาแล้วน่าจะเป็นภายในเขตรั้วของศาล ดังนั้นหากเกิดเหตุประพฤติตนไม่เรียบร้อยในบริเวณห้องควบคุมผู้ต้องหา โรงอาหารหรือโรงรถศาลก็ถือว่าอยู่ในบริเวณเขตพื้นที่ศาล นอกจากนั้นแม้การประพฤติตนไม่เรียบร้อยจะเกิดขึ้นทั้งนอกบริเวณศาลและในบริเวณศาล แต่เป็นการกระทำต่อเนื่องกันมาถือว่าเป็นการละเมิดอำนาจศาลด้วย⁴²

สิ่งเหล่านี้ก่อให้เกิดคำถามตามมาว่า การประพฤติตนไม่เรียบร้อยในความหมาย ของศาลนั้นมีขอบเขตหรือมีความหมายครอบคลุมมากน้อยเพียงใด เพราะในคำพิพากษาฎีกามีการกระทำหลากหลายรูปแบบที่ถือเป็นการประพฤติตนไม่เรียบร้อย ไม่ว่าจะเป็นการพูด การเขียน หรือการกระทำต่างๆ ที่เกิดขึ้นในบริเวณศาล อาทิ การพกพาอาวุธ หรือสิ่งเสพติดเข้ามาในบริเวณศาลถือเป็นการประพฤติตนไม่เรียบร้อย เนื่องจากแสดงถึงการไม่เคารพยำเกรงต่อกฎหมาย อันถือเป็นความผิดร้ายแรง⁴³ หรือการเปลี่ยนตัวผู้ต้องหาหรือจำเลย, การยื่นคำฟ้องหรือคำร้องที่มีข้อความก้าวร้าวเลียดสิศาล, การปลอมหรือการยื่นเอกสารปลอมต่อศาล ที่ถือเป็นการกระทำที่ไม่มีความเคารพยำเกรงต่อศาล ทำให้เสียหายแก่ราชการศาล เป็นภัยต่อกระบวนการยุติธรรม และเป็นเหตุขัดขวางไม่ให้การดำเนินคดีในศาลเป็นไปโดยถูกต้องเที่ยงธรรม⁴⁴ เหล่านี้ล้วนเป็นเหตุผลที่ศาลมองว่าเป็นสาเหตุของการประพฤติตนไม่เรียบร้อยทั้งสิ้น

เหตุผลประกอบคำพิพากษาเหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงความคิดและทัศนคติของศาลที่มีต่ออำนาจของตนได้เป็นอย่างดี โดยจะเห็นได้ว่าศาลใช้ประโยชน์จากองค์ประกอบความผิดในเรื่อง "การประพฤติตนไม่เรียบร้อย" ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่ยังไม่มีนิยามความหมาย ที่ชัดเจนมาใช้เพื่อสร้างอำนาจและความชอบธรรมในการใช้อำนาจให้แก่ตนเอง

⁴² คำพิพากษาฎีกาที่ 7988/2551

⁴³ คำพิพากษาฎีกาที่ 5100/2543

⁴⁴ คำพิพากษาฎีกาที่ 22/2479, 7093/2542, 7-8/2543, 7920/2544, 1286/2544, 4617/2547

3. ตัดสินในพระปรมาภิไธยพระมหากษัตริย์

คำกล่าวที่ว่าการทำงานของศาลเป็นการ "ตัดสินภายใต้พระปรมาภิไธยพระมหากษัตริย์" นั้น เป็นคำกล่าวที่อยู่ในความรับรู้และความเชื่อของสังคมไทยมาเป็นเวลานานแม้กระทั่งในปัจจุบัน โดยเป็นความเชื่อกระแสหลักที่ผู้คนในสังคมหรือแม้แต่บุคคลกร ในสถาบันยุติธรรมอย่างผู้พิพากษาเองต่างก็มีความเชื่อเช่นนั้น โดยความเชื่อนี้ได้กลายเป็นสิ่งที่ครอบงำผู้คนในสังคมให้ตกอยู่ภายใต้ความเชื่อที่ว่า ศาลเป็นสถาบันหนึ่งเดียวที่ทำงานใกล้ชิดกับพระมหากษัตริย์หรือแม้กระทั่งเป็นตัวแทนของพระมหากษัตริย์⁴⁵ ความเชื่อเช่นนี้ทำให้องค์กรตุลาการรอดพ้นและอยู่เหนือจากการตรวจสอบจากสถาบันอื่นๆ รวมถึงประชาชนผู้เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยเอง

นอกจากนี้คำกล่าวที่ว่า "ตัดสินในพระปรมาภิไธยพระมหากษัตริย์" ยังถูกนำมาใช้เป็นเหตุผลประกอบการพิจารณาของศาลในคดีละเมิดอำนาจศาล ในฐานะประเพณีที่ไม่เรียบร้อย อันเป็นองค์ประกอบสำคัญอย่างหนึ่งในความผิดละเมิดอำนาจศาลอีกด้วย โดยเฉพาะการยื่นคำร้องหรือคำฟ้องใดๆ ต่อศาลซึ่งมีข้อความไปในทาง "ก้าวร้าว ดูหมิ่น เสียดสี" ศาล ซึ่งก็คือการกล่าวข้อความไปในทำนองว่าศาล "ไม่ยุติธรรม" หรือ "ทุจริต" นั้นเอง โดยศาลมองว่าการก้าวร้าว ดูหมิ่น เสียดสีศาลเช่นนี้ ถือเป็นการประทุพติตนที่ "ไม่เรียบร้อย" และ "ไม่เหมาะสม" ในอันที่จะปฏิบัติต่อศาลผู้กระทำการ "ภายใต้พระปรมาภิไธยพระมหากษัตริย์"⁴⁶ โดยในคำพิพากษามักนำเหตุผลดังกล่าวมาใช้ประกอบการอธิบายความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลเสมอ

เหตุผลประกอบคำพิพากษาศาลคดีละเมิดอำนาจศาลที่ได้กล่าวมาในข้างต้น แสดงให้เห็นถึงความคิดและทัศนคติของผู้พิพากษาและสถาบันศาลที่มีต่อตนเอง โดยมองว่าสถาบันศาลเป็นสถาบันหนึ่งที่พิเศษแตกต่างไปจากสถาบันอื่นๆ ในอำนาจอธิปไตย กล่าวคือ มองว่าผู้พิพากษาเป็นเสมือน "ผู้แทน" ของพระมหากษัตริย์ในการพิจารณาพิพากษาคดีหรือในการอำนวยการยุติธรรม

⁴⁵ ภชฤทธิ์ นิลสนิท, "ในพระปรมาภิไธยพระมหากษัตริย์", *ดุลพาท*, 58(1) (มกราคม-เมษายน 2554), 50.

⁴⁶ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 71-72/2491, 3720/2528, 1116/2535

ให้แก่ประชาชน ดังนั้นการกระทำหรือคำพูดใดๆ ที่เกี่ยวกับผู้พิพากษาจึงถือเสมือนว่าเป็นการกระทำและการพูดกับพระมหากษัตริย์ ซึ่งความคิดและทัศนคติดังกล่าวนี้แทบจะเป็นเรื่องธรรมดาที่เป็นอยู่และเกิดขึ้นโดยไม่มีการตั้งคำถามถึงที่มาของความคิดรวมไปถึงการตั้งคำถาม ต่อความคิดหรือทัศนคติเหล่านี้ว่าเป็นสิ่งที่ถูกต้องและเป็นไปในแนวทางเดียวกับระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยหรือไม่

สำหรับคำพิพากษาศาลฎีกา สิ่งที่ทำให้เห็นชัดเจนถึงความคิดและทัศนคติของผู้พิพากษาต่อสถาบันและ ต่อตนเองนั้นก็คือเหตุผลประกอบคำพิพากษาที่เกิดจากการปรับข้อเท็จจริงเข้ากับข้อกฎหมาย เป็นเหตุผลที่ศาลให้เพื่ออธิบายว่าจำเลยกระทำความผิดบทบัญญัติกฎหมายอย่างไรและจะถูกลงโทษมากหรือน้อยเพียงใด ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็น 3 กรณี คือ ความยุติธรรม การประทุพติตนไม่เรียบร้อย และการตัดสินภายใต้พระปรมาภิไธยพระมหากษัตริย์ ตามที่ได้กล่าวมาในข้างต้นนั้น เป็นตัวอย่างของการให้เหตุผลประกอบคำพิพากษาศาลฎีกาที่แสดงให้เห็นถึงทัศนคติของผู้พิพากษานั้นแสดงให้เห็นอย่างชัดเจนถึง "ความศักดิ์สิทธิ์อันลวงละเมิดมิได้" ที่แอบอิงอยู่กับพระมหากษัตริย์ โดยการมองว่าผู้พิพากษาเป็น "ผู้แทน" ของพระมหากษัตริย์ในการตัดสินคดี⁴⁷

ส่วนบทความหรือเอกสารวิชาการต่างๆ ที่ออกโดยศาลนั้นเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนถึง "สถานะพิเศษ" ของผู้พิพากษาและสถาบันศาลที่พิเศษกว่าข้าราชการฝ่ายอื่นๆ กล่าวคือ ในทัศนคติของผู้พิพากษาและสถาบันศาลนั้นมองว่าการเปลี่ยนแปลง การปกครองมาเป็นระบอบประชาธิปไตยนั้น แม้พระมหากษัตริย์ทรงไม่สามารถใช้อำนาจอธิปไตยได้ด้วยพระองค์เองและต้องทรงใช้ผ่านรัฐสภา คณะรัฐมนตรีและศาล แต่ก็เป็นการแสดงให้เห็นว่าอำนาจ อธิปไตยซึ่งเป็นอำนาจสูงสุดในการ ปกครองประเทศนั้นเป็นอำนาจของพระมหากษัตริย์และของประชาชน⁴⁸ โดยเฉพาะอำนาจในการพิจารณาพิพากษาคดีที่ถือเป็นหลักมาแต่โบราณว่าพระมหากษัตริย์ทรงเป็นองค์ยุติธรรม เป็นผู้

⁴⁷ ภชฤทธิ์ นิลสนิท, "ในพระปรมาภิไธยพระมหากษัตริย์", *ดุลพาท*, 58(1) (มกราคม-เมษายน 2554), 51.

⁴⁸ นิกร ทัสโล, "ศาลยุติธรรมกับสถาบันพระมหากษัตริย์", [ระบบออนไลน์] ที่มา: www.library.coj.go.th. หน้า 23.

พระราชทานความยุติธรรมให้แก่ประชาชน โดยมีผู้พิพากษาเป็นผู้ช่วยแบ่งเบาพระราชกรณียกิจ ทำให้สถานะของผู้พิพากษามีความใกล้ชิดกับพระมหากษัตริย์เป็นอย่างมาก ซึ่งเป็นความใกล้ชิดที่มีมาก่อนหน้านักการเมืองในสภาผู้แทนราษฎรหรือคณะรัฐมนตรี เพราะในขณะนั้นยังไม่มีรัฐสภา หรือคณะรัฐมนตรีอย่างแน่นอน

เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงการปกครอง และสถาบันตุลาการถูกแยกออกมาจากพระมหากษัตริย์ แต่ก็ได้หมายความว่าความเชื่อมโยงระหว่างสถาบันศาลกับพระมหากษัตริย์จะขาดสะบั้นลง ความเชื่อมโยงดังกล่าวนี้ยังคงยืนหยัดอยู่ได้ด้วยการใช้คำว่า "ในนามพระมหากษัตริย์" ในรัฐธรรมนูญปี พ.ศ.2475⁵⁰ หรือคำว่า "ในพระปรมาภิไธยพระมหากษัตริย์" ในรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2489⁵¹ และเรื่อยมาในรัฐธรรมนูญทุกฉบับจนถึงฉบับปัจจุบัน⁵² ซึ่งคำว่า "ในนามพระมหากษัตริย์" หรือ "ในพระปรมาภิไธยพระมหากษัตริย์" ย่อมเป็นถ้อยคำที่มีความหมายอยู่ในตัวอยู่แล้วว่าผู้พิพากษาเป็น "ผู้แทน" ขององค์พระมหากษัตริย์⁵³ และมีใช้เป็นเพียงแค่ว่าตามแบบพิธี หากแต่เป็นคำที่ยืนยันและพิสูจน์ว่าสถาบันศาลยังคงมีความเชื่อมโยงกับพระมหากษัตริย์ในฐานะที่เป็น "ผู้แทน" พระองค์ ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าผู้พิพากษาจึงมีฐานะพิเศษยิ่งไปกว่านักการเมืองและข้าราชการทุกสังกัด เพราะนอกจากที่ผู้พิพากษาจะถวาย สัตย์ปฏิญาณต่อองค์พระมหากษัตริย์ก่อนเข้าดำรงตำแหน่งแล้ว⁵⁴ เฉพาะผู้สำเร็จราชการแผ่นดินแทนพระองค์กับผู้พิพากษาเท่านั้นที่มีการนำคำว่า "ในพระปรมาภิไธยพระมหากษัตริย์" มาใช้ในการกระทำหน้าที่ได้⁵⁵

⁴⁹ ภทฤทธิ นิลสนิท, "ในพระปรมาภิไธยพระมหากษัตริย์", *ตุลพาท*, 58(1) (มกราคม-เมษายน 2554), 47.

⁵⁰ รัฐธรรมนูญ พ.ศ.2475

มาตรา 58 การพิจารณาพิพากษาอรรถคดี ท่านว่าเป็นอำนาจของศาลโดยเฉพาะ ซึ่งต้องดำเนินการตามกฎหมาย และในนามพระมหากษัตริย์

⁵¹ รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2489

มาตรา 80 การพิจารณาพิพากษาอรรถคดี ท่านว่าเป็นอำนาจของศาลโดยเฉพาะ ซึ่งต้องดำเนินการตามกฎหมาย และในพระปรมาภิไธยพระมหากษัตริย์

⁵² รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550

มาตรา 197 การพิจารณาพิพากษาอรรถคดีเป็นอำนาจของศาล ซึ่งต้องดำเนินการให้เป็นไปโดยยุติธรรม ตามรัฐธรรมนูญ ตามกฎหมายและในพระปรมาภิไธยพระมหากษัตริย์

⁵³ ภทฤทธิ นิลสนิท, "ในพระปรมาภิไธยพระมหากษัตริย์", *ตุลพาท*, 58(1) (มกราคม-เมษายน 2554), 50.

⁵⁴ นิกร ทัสโล, "ศาลยุติธรรมกับสถาบันพระมหากษัตริย์", [ระบบออนไลน์], ที่มา www.library.coj.go.th หน้า 23.

อย่างไรก็ตามได้มีข้อโต้แย้งถึงที่มาและความหมายที่แท้จริงของคำว่า "ในพระปรมาภิไธยพระมหากษัตริย์" เริ่มตั้งแต่ที่มาของคำดังกล่าว ปิยบุตร แสงกนกกุล⁵⁶ ได้กล่าวไว้ว่า การที่รัฐธรรมนูญ⁵⁷ ได้บัญญัติให้การพิจารณาพิพากษาคดีของศาล ต้องดำเนินการภายใต้พระปรมาภิไธยพระมหากษัตริย์นั้นเป็นเพียงการสร้าง "รูปแบบ" หรือการสร้าง "จุดเชื่อมโยง" การใช้อำนาจขององค์กรตุลาการให้สอดคล้องกับหลักความเป็นราชอาณาจักรและหลักประชาธิปไตย เพื่อแสดงให้เห็นว่าศาล ในฐานะสถาบันที่ใช้อำนาจตุลาการอันเป็นส่วนหนึ่งของอำนาจอธิปไตยนั้นได้ใช้อำนาจโดยตรงด้วยตนเอง และในขณะเดียวกันก็ได้กระทำในนามของพระมหากษัตริย์⁵⁸ เช่นเดียวกันกับที่องค์กรผู้ใช้อำนาจนิติบัญญัติและอำนาจบริหารเชื่อมโยงอำนาจของตนเข้ากับหลักความเป็นราชอาณาจักรในระบบประชาธิปไตย โดยการผ่านเทคนิคการลงพระปรมาภิไธยและการสนองพระบรมราชโองการนั่นเอง

เช่นเดียวกับ สติธย์ ไพเราะ⁵⁹ ที่ได้กล่าวว่า การระบุไว้ว่าให้ผู้พิพากษากระทำการในพระปรมาภิไธยพระมหากษัตริย์นั้นเป็นเพราะในทางปฏิบัติ การปฏิบัติหน้าที่ของศาลไม่อาจจะเสนอขึ้นไปให้พระมหากษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธยได้ทั้งหมดทุกกระบวนการ ด้วยทั้งจำนวนคดีที่มีมากมายในแต่ละศาล รวมถึงการพิจารณาคดีที่ยังไม่มีความแน่นอนจนกว่าคดีจะถึงชั้นศาลฎีกา เพราะฉะนั้นเพื่อให้มีผลในทางทฤษฎีว่าพระมหากษัตริย์ทรงใช้อำนาจตุลาการผ่านทางองค์กรตุลาการ จึงแก้ปัญหาดังกล่าวในทางกฎหมายว่าเมื่อผู้พิพากษาก่อการใดๆ ลงไปให้กระทำ "ในพระปรมาภิไธยพระมหากษัตริย์" เพราะถึงอย่างไร ผู้พิพากษาก็ต้อง

⁵⁵ ภทฤทธิ นิลสนิท, "ในพระปรมาภิไธยพระมหากษัตริย์", *ตุลพาท*, 58(1) (มกราคม-เมษายน 2554), 68.

⁵⁶ ปิยบุตร แสงกนกกุล, *ในพระปรมาภิไธย ประชาธิปไตย และตุลาการ* (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ openbooks, 2553), หน้า 99.

⁵⁷ รัฐธรรมนูญพ.ศ. 2550

มาตรา 197 การพิจารณาพิพากษาอรรถคดีเป็นอำนาจของศาล ซึ่งต้องดำเนินการให้เป็นไปโดยยุติธรรม ตามรัฐธรรมนูญ ตามกฎหมายและในพระปรมาภิไธยพระมหากษัตริย์

⁵⁸ ปิยบุตร แสงกนกกุล, *ในพระปรมาภิไธย ประชาธิปไตย และตุลาการ* (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ openbooks, 2553), หน้า 97.

⁵⁹ ถอดเทปคำบรรยายของ สติธย์ ไพเราะโดยผู้วิจัย ในงาน ตุลาการ มโนธรรมสำนึก ประชาธิปไตย เมื่อวันที่ 13 พฤศจิกายน 2553 ณ ห้องจัด เศรษฐบุตร คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ท่าพระจันทร์.

เป็นผู้รับผิดชอบต่อผลของคำพิพากษาอยู่แล้วนั่นเอง

สำหรับการกล่าวว่าผู้พิพากษาเป็น "ผู้แทน" ของพระมหากษัตริย์ เนื่องจากเป็นข้าราชการเพียงองค์กรเดียวที่กระทำการในพระปรมาภิไธยพระมหากษัตริย์ ผู้พิพากษาจึงมีความพิเศษแตกต่างไปจากผู้แทนราษฎรและข้าราชการฝ่ายอื่นๆ นั้น วรเจตน์ ภาคีรัตน์⁶⁰ ได้กล่าวไว้ว่า ในการทำความเข้าใจเรื่องพระปรมาภิไธยพระมหากษัตริย์นั้น จะทำความเข้าใจโดยให้หลุดลอยไปจากเรื่องอำนาจของปวงชนไม่ได้ อำนาจตุลาการเป็นหนึ่งในสามอำนาจหลักที่เกิดจากการแบ่งแยกอำนาจรัฐธรรมนูญได้บัญญัติไว้อย่างชัดเจนว่าอำนาจอธิปไตยมาจากปวงชนชาวไทย และพระมหากษัตริย์ทรงใช้อำนาจนั้นผ่านองค์กรของรัฐ เมื่อศาลเป็นหนึ่งในองค์กรของรัฐที่พระมหากษัตริย์ทรงใช้อำนาจนั้นผ่าน อำนาจตุลาการที่แสดงออกโดยผู้พิพากษาจึงเป็นการแสดงออกแทนเจ้าของอำนาจซึ่งก็คือประชาชน

และข้ออ้างของศาลที่ว่า "ตัดสินในพระปรมาภิไธยฯ" ที่ทำให้เข้าใจกันโดยทั่วไปว่าศาลคือตัวแทนของพระมหากษัตริย์นั้น นอกจากจะเป็นแนวคิดที่ได้รับสืบทอดมาจากการเรียนการสอนกฎหมายที่ได้รับสืบทอดกันมารุ่นสู่รุ่นแล้ว เหตุผลสำคัญอีกประการหนึ่งก็คือ "เหตุผลในทางวัฒนธรรม" ที่ฝังรากลึกอยู่ในเหล่าบรรดาผู้พิพากษาของไทย โดยปรากฏอยู่ในคำฟ้อง คำร้อง ต่างๆ ที่ยื่นต่อศาล อาทิ การลงท้ายคำฟ้องว่า "ควรมิควรแล้วแต่จะโปรด"⁶¹ หรือการออกแบบอาคารหรือบัลลังก์ของผู้พิพากษาให้อยู่ในที่สูง รวมไปถึงระเบียบวิธีปฏิบัติเรื่องการนั่ง การยืนต่างๆ ภายในห้องพิจารณานั้น เหล่านี้ล้วนเป็นสิ่งที่ถูกหยิบยกขึ้นมาเพื่อวัตถุประสงค์เดียวกันคือ เสริมสร้างความศักดิ์สิทธิ์ให้กับคำพิพากษา สะกดผู้คนให้ยอมรับคำพิพากษา และอาจบานปลายไปถึงขนาดเป็นการสร้างเกราะป้องกันศาลจากการวิพากษ์วิจารณ์⁶² และจากการตรวจสอบของประชาชน

⁶⁰ ถอดเทปคำบรรยายของ วรเจตน์ ภาคีรัตน์ โดยผู้วิจัย ในงาน นิติราษฎร์ ศาลกับ "ความยุติธรรม" ในคดีมาตรา 112 เมื่อวันที่ 17 มีนาคม 2556 ณ หอประชุมศรีบูรพา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ท่าพระจันทร์.

⁶¹ ถอดเทปคำบรรยายของ วรเจตน์ ภาคีรัตน์ โดยผู้วิจัย ในงาน นิติราษฎร์ ศาลกับ "ความยุติธรรม" ในคดีมาตรา 112 เมื่อวันที่ 17 มีนาคม 2556 ณ หอประชุมศรีบูรพา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ท่าพระจันทร์.

⁶² ปิยะบุตร แสงกนกกุล, *ในพระปรมาภิไธย ประชาธิปไตย และตุลาการ* (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ openbooks, 2553), หน้า 94.

แนวคิดที่ว่าศาล "ตัดสินในพระปรมาภิไธยพระมหากษัตริย์" นอกจากจะส่งผลให้เกิดความศักดิ์สิทธิ์ "อันล่องละเมิดมิได้" ขององค์กรตุลาการแล้ว ยังส่งผลต่อคุณภาพของคำพิพากษาและสิทธิของคู่ความในคดีอีกด้วย กล่าวคือ แนวคิดดังกล่าวได้ส่งผลถึงการใช้ดุลยพินิจของผู้พิพากษาในการพิจารณาคดี โดยเฉพาะในความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลซึ่งเป็นความผิดที่ศาลถือเป็นความผิดที่กระทำต่อศาลโดยเฉพาะ ศาลจึงมีอำนาจพิเศษในการพิจารณาพิพากษาผู้กระทำความผิดได้ตามที่เห็นสมควร⁶³ โดยถือเป็นบทบัญญัติที่ยกเว้นหลักความยุติธรรมทางกฎหมายหลายประการ โดยเฉพาะหลัก Conflict of Interest และหลัก Due Process อันเป็นหลักประกันสากลที่ศาลจะต้องให้กับประชาชน ซึ่งการเปิดโอกาสให้ศาลสามารถใช้ดุลยพินิจ ในการพิจารณาพิพากษาคดีทำให้คำพิพากษาที่ออกมาไม่มีความแน่นอน คู่ความไม่สามารถทราบได้แน่ชัดว่าการกระทำแบบใดบ้างจึงจะถือเป็นความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล อันอาจส่งผลต่อสิทธิและความสามารถในการต่อสู้คดีของคู่ความ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ได้แสดงให้เห็นถึงจุดยืนและทัศนคติของศาลที่มีต่อองค์กรของตนในฐานะที่เป็นหนึ่งในอำนาจอธิปไตยว่าไม่ได้เป็นไปเพื่อการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอย่างแท้จริง หากแต่ยังคงผูกติดอยู่กับอำนาจที่ตนสร้างขึ้นมามีด้วย

บรรณานุกรม

คณะกรรมการอิสระว่าด้วยการส่งเสริมหลักนิติธรรมแห่งชาติ. นิติรัฐ นิติธรรม. 2555.
ณปภา ตูลารักษ์. (2553). **ขอบเขตและวิธีพิจารณาความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล**. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.

ถอดเทปคำบรรยาย ของ สกิต ไพเราะโดยผู้วิจัยในงาน "ตุลาการ มโนธรรมสำนึก ประชาธิปไตย" เมื่อวันที่ 13 พฤศจิกายน 2553 ณ ห้องจิต เศรษฐบุตร คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ท่าพระจันทร์.

⁶³ ประภาศน์ อวยชัย, "ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล", *ตุลพาท*, 35(3) (พฤษภาคม-มิถุนายน 2531), 52.

นิกร ทัสโล. "ศาลยุติธรรมกับสถาบันพระมหากษัตริย์".

แหล่งที่มา www.library.coj.go.th.

นิธิ เอียวศรีวงศ์. (2555). **พิพากษศาล**. กรุงเทพฯ: มติชน.

ประภาศน์ อวยชัย. (2531). "ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล". **ดุลพาท**. 35(3).

ปรีณา เจตียวงศ์. (2536). "ละเมิดอำนาจศาล". **ดุลพาท**. 40(3).

ปิยบุตร แสงกนกกุล. (2553). **ในพระปรมาภิไธย ประชาธิปไตย และตุลาการ**.

กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ openbooks.

พินัย ไชยแสงสุขกุล และ อำนวย พรหมอนันต์. (2537). **วิจัยพื้นฐานเรื่องกฎหมาย
แห่งราชอาณาจักรสยาม (ศึกษาเปรียบเทียบโครงการสร้างระบบกฎหมาย
และเนื้อหาบทบัญญัติของอาณาจักรสยามและอาณาเขตทักษิณ)**.

กรุงเทพฯ: บริษัทสามเจริญพาณิชย์.

เพ็ญจันทร์ โชติบาล. (2548). **พระราชอำนาจในการพระราชทานอภัยโทษของ
พระมหากษัตริย์ไทย**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ภฤทธิ นิลสนิท. (2554). "ในพระปรมาภิไธยพระมหากษัตริย์". **ดุลพาท**. 58(1).

สถิตย์ ลิ่มพงศ์พันธุ์. (2522). **ละเมิดอำนาจศาลกับสังคมไทย**. กรุงเทพฯ :
สำนักพิมพ์พาลีโก.

สราวุธ เบญจกุล. (2552). "การละเมิดอำนาจศาลตามกฎหมายสหราชอาณาจักร".
ดุลพาท. 71.

แสวง บุญเฉลิมวิภาส. (2554). **ประวัติศาสตร์กฎหมายไทย**. กรุงเทพฯ:
สำนักพิมพ์วิญญูชน.